

พระสงฆ์ฝรั่ง พระสงฆ์สายป่า: วิถีศรัทธาและแบบแผนการปฏิบัติสู่สากล

Western Buddhist Monks, Forest Buddhist Monks:

Faith Way and Practice Patterns to Universal

ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม¹, ธีรทิพย์ พวงจันทร์², เกษศิรินทร์ ปัญญาเอก³

Thanarat Sa-ard-iam¹, Theerathip Phuangjantra², Kedsirin Panya-aek³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus

thanarat.mcusr@gmail.com¹, theerathip.phu@mcu.ac.th², WWeen2@gmail.com³

Received : June 30, 2025;

Revised : December 19, 2025;

Accepted : December 20, 2025

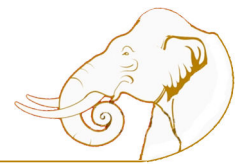
บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มี 3 วัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อทบทวนองค์ความรู้วิถีปฏิบัติของพระสงฆ์ป่าสายกรรมฐานในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษารูปแบบและพัฒนากิจการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ฝรั่งสายป่าในประเทศไทย และ 3) ถ่ายทอดรูปแบบการถ่ายทอดแนวทางวิถีศรัทธาและแบบแผนการปฏิบัติสู่สากลของพระสงฆ์ฝรั่งสายวัดป่าในประเทศไทย โดยศึกษาข้อมูลจากการศึกษาเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสนทนากลุ่ม และการถ่ายทอดความรู้ โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า

1) วิถีปฏิบัติของพระสงฆ์ป่าสายกรรมฐานในพระพุทธศาสนา พบว่า เป็นวิถีของพระสงฆ์ผู้มุ่งสมทานวิปัสสนา เน้นการปฏิบัติธรรม บำเพ็ญพรตอยู่ในป่า แต่ปัจจุบันป่าไม่มีมากเหมือนอดีต จึงเพียงแต่อยู่ตามวัดที่สร้างไว้นอกเขตชุมชน หรือเรียกพระสงฆ์ฝ่ายวิปัสสนาธุระ

2) รูปแบบและพัฒนากิจการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ฝรั่งสายป่าในประเทศไทย พบว่า หมายถึง พระสงฆ์นานาชาติที่อุปสมบทในฝ่ายอรัญญวาสี ภายในประเทศไทย เป็นพระผู้ที่อยู่ป่าเป็นวัตร เน้นการปฏิบัติกรรมฐาน สมทานธุดงค์วัตร มุ่งกระทำให้แจ้งพระนิพพาน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ฝรั่งสายป่าในประเทศไทยมีรูปแบบที่โดดเด่น คือ รูปแบบการเผยแผ่ที่ยึดแนวการปฏิบัติของวัดหลวงป่าพง จังหวัดอุบลราชธานี ประกอบด้วย (1) หลักไตรสิกขา (2) ธุดงค์วัตร และ (3) วัตร 14

3) รูปแบบการถ่ายทอดแนวทางวิถีศรัทธาสู่สากลของพระสงฆ์ฝรั่งสายวัดป่าในประเทศไทย พบว่า ยึดมั่นในพระรัตนตรัย เน้นหลักวัตรและถือธุดงค์เป็นสำคัญ และมีกระบวนการคัดเลือกผู้บวชที่เคร่งครัด ปฏิบัติตามพ่อแม่ครูอาจารย์อย่างเคร่งครัด สร้างวัดสาขาต้องได้รับการเห็นชอบที่ประชุมสงฆ์เป็นสำคัญ และไม่ละทิ้งข้อวัตรที่ปฏิบัติมา มีการเคารพในพระธรรมวินัย และปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง ส่วนแบบแผนการปฏิบัติสู่สากลของพระสงฆ์ฝรั่งสายวัดป่าในประเทศไทย พบว่า ประกอบด้วยด้ายกายภาพ

ที่เน้น สงบ สว่าง สะอาด เกื้อกูลแก่การปฏิบัติธรรม มีการเผยแผ่ผ่านเทศนา การเขียนหนังสือ การเผยแผ่ผ่านสื่อออนไลน์ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เน้นการสื่อสารธรรมะที่เป็นสากล มีเมตตากรุณา เป็นต้น

คำสำคัญ: พระสงฆ์ฝรั่ง; พระสงฆ์สายป่า; วิถีศรัทธา; แบบแผนปฏิบัติ; สากล

Abstract

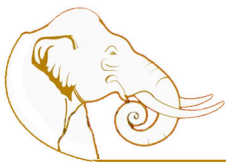
The research consists of the following objectives: 1) to study the faith way of the forest Buddhist monks, 2) to study the practice patterns and the Buddhist propagational evolution of the western Buddhist monks in Thailand, and 3) to convey the faith way and practice of the forest western Buddhist monks in Thailand. A relevant academic paper studying in-depth interviews with key informants, focus groups, as well as knowledge transfer activity was used in this research. Finally, presented by a descriptive analytical method.

The results of the research showed that:

1) The practice of forest monks in Buddhism found that they were monks who practiced meditation and asceticism in the forest, but nowadays the forest is not as abundant as the past. Therefore, they only live in the temple, which was built outside the community area.

2) The forms and development of Buddhist propagation of Western Forest Buddhist monks in Thailand. It was found that to refer to international Buddhist monks ordained in the forest division. In Thailand, it is a monk who lives in the forest. The emphasis is placed on the practice of meditation, insight meditation practice, which aims to bring one to the Nibbana (final goal). The Western monks in Thailand have a unique style of propagating Buddhism that is different from the general Dhamma missionaries of the Thai Buddhist Sangha. At this point, it is a mission that adheres to practice by following Wat Nong Pah Pong, which consists of 1) the threefold training, 2) austere practice, and 3) the fourteen *Vatara*.

3) Form of Transmission of faith practices and practices to the international standards of Western Buddhist practices in Thailand was found that adherence to the Royal family, emphasis on the principles and observance of the Vinaya, a very strict selection process for monks, and strict adherence to the masters and teachers. The construction of the new branch temples, inside and abroad, must be approved by the monastic assembly

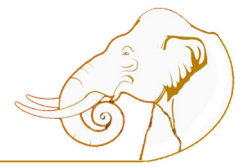
and not abandoned by the practices. The mission pattern consists of a physical trend that emphasizes peace, light, and cleanliness, and supports the practice of the Dhamma. There is propagation through sermons, writing books, and online propagation platforms in both Thai and English, and focused on Loving-kindness and compassion.

Keywords: Western Buddhist Monks; Forest Buddhist Monks; Faith Way and Practice Patterns; Universal

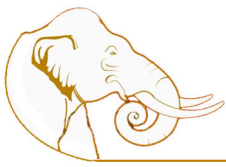
บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งความเมตตา มนุษยธรรมและความเสมอภาค (P. V. Papat, 1997) เกิดขึ้นโดยอาศัยพระปัญญาการตรัสรู้ของพระมหาสมณพุทธโคดมคำว่า “พระพุทธศาสนา หรือ Buddhism” ในภาษาอังกฤษเริ่มใช้ครั้งแรกในช่วงปี พ.ศ.2473 (ค.ศ.1830) ก่อนหน้านั้น ชาวตะวันตกรู้จักพระพุทธศานาน้อยมาก แม้จะรู้จักก็เป็นในรูปแบบที่แตกต่างกัน (พระอนิลมาน ธมมสากิโย, 2548) ประเทศไทยรับเอาพระพุทธศาสนาจากอินเดียในยุคของพระเจ้าอโศกมหาราช ในพุทธศตวรรษที่ 3 และได้ชื่อเป็นประเทศศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาโลก ดังปรากฏหลักฐานทางพระพุทธศาสนาทั้งในแง่ของศาสนสถาน ศาสนวัตถุ และศาสนบุคคล ในส่วนของศาสนสถานนั้น

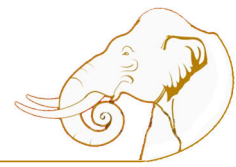
ประเทศไทยมีพระภิกษุชาวต่างชาติ ผู้ที่ตั้งใจเข้ามาศึกษาและปฏิบัติธรรมในประเทศไทยอย่างจริงจังเป็นจำนวนมาก ดังปรากฏข้อมูลพระภิกษุชาวต่างชาติที่ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์อย่างต่อเนื่อง ตัวอย่าง พระพรหมวชิรญาณ (โรเบิร์ต สุมะโฮ) ลูกศิษย์ชาวตะวันตกรูปแรกของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทโท) พระธรรมพัชรญาณมุนี (ฌอน ชิเวอร์ตัน ชยสาร) สถานพำนักสงฆ์บ้านไร่ทอสี จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นพระสงฆ์ฝรั่งที่ถ่ายทอดความลึกซึ้งทางธรรม ฉบับภาษาไทยได้สละสลวยและเป็นที่ประทับใจต่อพุทธศาสนิกชนทั่วโลก (กรุงเทพธุรกิจออนไลน์, 2562) และนอกเหนือจากพระชาวต่างประเทศที่ได้พำนักปฏิบัติธรรมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาภายในประเทศแล้ว พระภิกษุชาวต่างชาติเหล่านี้ ก็ยังได้เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังต่างประเทศด้วย เช่น พระราชพุทธิวรคุณ (เจเรมี ชาร์ลส์ จูเลียน ฮอร์เนอร์) ปัจจุบันพำนักที่วัดอมราวดี สหราชอาณาจักร ดังนั้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นมีทั้งภายในและต่างประเทศ พระผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พุทธศาสนาโดยตรงเรียกว่าพระธรรมทูต จากข้อมูลของกองพุทธศาสนศึกษา สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม เผยแพร่เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2558 ระบุว่า ในปี 2558 มีพระธรรมทูตในประเทศ 5,432 รูปและพระธรรมทูตที่เดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ต่างประเทศ 307 รูป (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.), 2565) ดังนั้น บทบาทของพระธรรมทูตจึงมีความสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะพระธรรมทูตที่เป็นพระสงฆ์ฝรั่ง ซึ่งเกิดในประเทศนั้นๆ จะเข้าใจในบริบททางสังคม วัฒนธรรมของแต่ละประเทศ ทำให้มีผลต่อผลสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ไทยเป็นอย่างมาก

ประวัติของวัดป่ากรรมฐานนั้นเริ่มจากเมื่อสมัยพุทธกาลมีการจัดกลุ่มภิกษุตามความรู้ความสามารถ โดยกำหนดตามคุณลักษณะสำคัญบางประการ เช่น “ผู้เป็นธรรมกถึก” (ขุ.เถร. (ไทย) 26/209-10/370.) “ผู้เป็นพหูสูตร” (อง.เอก. (ไทย) 20/188-267/25-33.) “ผู้ทรงวินัย” (อง.เอก. (ไทย) 20/188-2567/25-33.) “ผู้เป็นบัณฑิต” (วิ.ม. (ไทย) 5/451/334.) นอกจากนี้พระพุทธเจ้ายังกล่าวยกย่องภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ที่มีความพิเศษด้านต่าง ๆ หรือโดดเด่นเฉพาะด้าน ซึ่งในด้านที่โน้มไปในลักษณะการปฏิบัติธรรม เช่น “พระมหากัปปสเปเลศกว่าภิกษุสาวกทั้งหลายของเราผู้ทรงอุดมคัมภีร์ สรรเสริญคุณแห่งอุดมคัมภีร์ กังขาเรวตะเลศกว่าภิกษุสาวกทั้งหลายของเราผู้ยินดีในฌาน เรวตขทิววินียะเลศกว่าภิกษุทั้งหลายของเราผู้อยู่ป่าเป็นวัตร” (อง.เอก. (ไทย) 20/188-267/25-33.) เป็นต้น จากประเด็นที่กล่าวมาเมื่อมีพระภิกษุบวชเป็นจำนวนมาก และมีคุณธรรมที่แตกต่างกัน มีผลทำให้มีการพัฒนาการวัดที่จำพรรษาของพระภิกษุเหล่านั้นในรูปแบบของวัดบ้าน-วัดป่า หรือ คามวาสี-อรัญญวาสี หรือคณธรรมา-วิปัสสนาธุระ สอดคล้องกับพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2547) ได้กล่าวเอาไว้ว่า “สมัยพุทธกาลถือว่าพระบวชเข้ามาแล้วก็มีวิถีชีวิตแห่งการฝึกฝนพัฒนาตนเอง ย่อมต้องการที่สงัด เพื่อจะได้ฝึกฝนตนเอง ด้วยการบำเพ็ญจิตภาวนา เป็นต้น จึงไปอยู่ป่าเป็นครั้งคราว หรืออยู่ประจำในระยะแรกแล้ว พอมีความสามารถก็ออกมา และเข้ามาอยู่ใกล้ ๆ พระพุทธเจ้าอยู่กับพระสาวกผู้ใหญ่ บำเพ็ญศาสนกิจเกี่ยวข้องกับประชาชน ชีวิตก็ปะปะกันไป เรื่องการอยู่ป่าอยู่บ้านจึงไม่ได้แยกเด็ดขาด แต่บางองค์ที่ถืออุดมคัมภีร์เคร่งครัดอย่างพระมหากัปปสเป ซึ่งถืออุดมคัมภีร์อยู่ป่าเป็นวัตรตลอดชีวิต ก็มีช่วงระยะที่อยู่ใกล้พระพุทธเจ้า ส่วนบางองค์ก็อยู่ป่าเป็นระยะระยะสั้น ยาว ตลอดชีวิตก็ได้ สรุปได้ว่ายุคพุทธกาลอยู่ป่าเขา มีความยืดหยุ่นและหลากหลายมาก....เมื่อกาลผ่านไปมาพระที่แสวงหาวิเวก ชอบอยู่ที่สงบลึกเร้น อยู่ป่า อยู่ถ้ำก็มีอยู่จำนวนมาก ในขณะที่พระอีกไม่น้อยที่อยู่แต่ในวัดที่อยู่ในเมืองหรือในชุมชนในหมู่บ้าน การหมั่นเวียนถ่ายเทระหว่างความเป็นอยู่ 2 แบบนี้...สภาพเช่นนี้ดำเนินมาจนกระทั่งว่า พระในพระพุทธศาสนายุคหลังพุทธกาลมาถึงลังกา ค่อย ๆ แบ่งเป็นสองฝ่ายชัดเจนจนมีคำเรียกแยกกันว่า “พระคามวาสี” กับ “พระอรัญญวาสี” พระคามวาสี หรือพระที่อยู่วัดใกล้บ้าน กลางหมู่บ้าน และกลางเมือง ส่วนพระอรัญญวาสีคือพระที่อยู่ป่า ทั้งถ้อยคำและคติการถือนี้ เกิดหลังพุทธกาลนานมากเป็นพันปี” ดังนั้น การปฏิบัติธรรมในพุทธศาสนาสมัยพุทธกาลนั้น บรรจง โสดาตี 2555 ก) ได้แบ่งวัตถุประสงค์เอาไว้ 2 ประเด็นคือ การปฏิบัติธรรม คือ กิจกรรมแห่งการเรียนรู้ และสติปัญญา สุตระเป็นหลักสูตรแห่งการเรียนรู้ด้านปฏิบัติธรรม อนึ่ง ในส่วนของประเทศไทยนั้น ได้รับพระพุทธศาสนาจากอินเดีย โดยพระเจ้าอโศกมหาราช ได้ส่งสมณทูตออกมาเผยแผ่ยังดินแดนสุวรรณภูมิ เมื่อครั้งพุทธศตวรรษที่ 3 และเมื่อครั้งประเทศไทยเริ่มมีการสถาปนาขึ้นเป็นประเทศแรกเริ่มจากกรุงสุโขทัยเป็นต้นมา กิจกรรมงานพระพุทธศาสนาก็เจริญรุ่งเรืองตามลำดับ จากข้อมูลการศึกษาพบว่า ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนกระทั่งสิ้นสุดสมัยกรุงธนบุรี รวมระยะเวลา 600 ปีเศษ การกิจพุทธศาสนาตามวิปัสสนาธุระมีพัฒนาการควบคู่กับด้านคณธรรมาโดยตลอด โดยมีชื่อพอประมาณ และให้ความสนใจด้านฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน มักจะได้รับความนิยมนับถือและการสนับสนุนจากชนชั้นสูงผู้ปกครองเป็นส่วนใหญ่ ส่วนคณะคามวาสี ซึ่งเป็นวัดที่อยู่ในชุมชน ให้ความสำคัญในด้านการฝึกศึกษาคัมภีร์เป็นหลัก และได้รับความนิยมนับถือจากประชาชนโดยทั่วไป

ในส่วน of พระสงฆ์ฝรั่งนั้น จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า พระสงฆ์ฝรั่งรูปแรกที่บวชในพระพุทธศาสนา คือ Gordon Douglas ซึ่งเป็นพระชาวอังกฤษและได้รับการอุปสมบท ณ เมืองโคลัมโบ ประเทศศรีลังกา ในปี ค.ศ.1899 (พ.ศ.2442) ได้รับนามฉายาว่า ภิกขุโศก และมรณภาพปี ค.ศ.1905 (พ.ศ.2448) ที่ประเทศพม่าในสมณเพศ...ในส่วน of ประเทศไทยนั้น มีพระภิกษุชาวตะวันตกที่เรียกว่า พระฝรั่งรูปแรกที่เข้ามาเยือนประเทศไทยเป็นครั้งแรก คือ พระโลกนาถ (Savatoer Cioffi) ชาวอิตาลี ซึ่งได้เดินทางเข้ามาในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ.2476 เดินทางไปปฏิบัติธรรมอยู่ในบริเวณเทือกเขาหิมาลัยระยะหนึ่ง แล้วเดินทางไปดูกิจการพระพุทธศาสนาในลังกา ...แต่พระฝรั่งรูปแรกที่อุปสมบทในประเทศไทยคือ Dr. William August Purfurst ชาวอังกฤษ...บรรพชาเป็นสามเณรที่ประเทศอังกฤษ ได้นามฉายาว่า ธัมมานันทะ ได้อุปสมบทเป็นภิกษุที่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ โดยมีพระภานุโกศล หรือหลวงพ่อด เป็นพระอุปัชฌาย์ ได้รับนามฉายาว่า กปิลวฑฺฒ และเมื่อท่านได้เดินทางกลับไปประเทศอังกฤษ มีผู้มีจิตศรัทธาได้มาขอบรรพชา กับท่านเป็นสามเณรอีก 3 รูป คือ สามเณรสททวฑฺฒ สามเณรวิชชาวฑฺฒ และสามเณรปญฺญวฑฺฒ และทั้ง 3 รูปได้เดินทางมาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในประเทศไทย ณ วัดปากน้ำ โดยมีพระภานุโกศล เป็นพระอุปัชฌาย์ มีพระธรรมวโรดม (สมเด็จพระสังฆราชพูน ปุณณสิริ) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และพระกปิลวฑฺฒ เป็นพระอนุสาวนาจารย์ ทั้ง 4 รูปพำนัก ณ วัดธาตุทอง สุขุมวิท ชั่วคราวก่อนเดินทางกลับประเทศอังกฤษ และนอกจากนี้ท่านกปิลวฑฺฒ ก็ได้ให้การบรรพชาแก่อุบาสิกชาวเยอรมัน ชื่อว่า จินตวาลี และบรรพชาชาวเยอรมันอีก 2 รูป คือ สญฺญวฑฺฒ และสติวฑฺฒ ทั้ง 2 รูปต่อมาได้อุปสมบท ได้รับฉายาใหม่ว่า พระธมฺมิโก และพระวิมลโธตามลำดับ นับเป็นการอุปสมบทครั้งแรกในประเทศไทยและ ญานวฑฺฒสามเณร ในปี พ.ศ.2504 พระปญฺญวฑฺฒ ได้กลับมาประเทศไทยและยุติเป็นพระธรรมยุต ณ วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร เมื่อพ.ศ.2508 แล้วไปจำพรรษาและปฏิบัติกรรมฐาน ณ วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี และมรณภาพในพ.ศ.2547 จึงนับเป็นพระฝรั่งรูปแรกที่พำนักอยู่ในประเทศไทยอย่างเป็นกิจลักษณะและยาวนานถึง 44 ปีโดยไม่เคยไปจำพรรษาในต่างประเทศเลย อนึ่ง พระฝรั่งที่บวชในประเทศไทยและได้ทำคุณประโยชน์แก่คณะสงฆ์ และแก่ประเทศไทยเป็นอย่างมากอีกรูปหนึ่ง คือ พระราชสุเมธจารย์ (ปัจจุบัน 2564: พระพรหมวชิรญาณ) ซึ่งเข้ามาบวชในประเทศไทย เมื่อ พ.ศ.2509 โดยมีพระราชปริชาญาณมุนี เป็นพระอุปัชฌาย์ ได้รับฉายาว่า “พระสุเมโธ” และได้ไปปฏิบัติธรรมกับหลวงพ่อด สุภทฺโท ณ วัดหนองป่าพงถึง 10 ปี แล้วไปจาริกอินเดียก่อนจะกลับมาช่วยหลวงพ่อด สุภทฺโท สร้างวัดป่านานาชาติที่จังหวัดอุดรธานี ในปี พ.ศ.2515 และได้เป็นเจ้าอาวาสวัดป่านานาชาติเป็นรูปแรก และนอกเหนือจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยแล้วหลวงพ่อด สุภทฺโท และพระฝรั่งซึ่งเป็นลูกศิษย์ ได้รับนิมนต์ให้เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ คือ ประเทศอังกฤษ ในปี พ.ศ.2520 โดยการอุปถัมภ์ของแห่งอังกฤษ (English Sangha Trust) (พระอนิลมาน ธมฺมสากิโย, 2548) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ และในปัจจุบันนี้ วัดหนองป่าพง มีวัดสาขาทั้งในและต่างประเทศมากถึง 351 สาขา แยกเป็นสาขาในประเทศไทย 331 สาขา และต่างประเทศ 20 สาขา (พระครูโสภณชยาภิวัฒน์, 2563) การขยายตัวของวัดหนองป่าพงนั้น มี 4 วิธี คือ 1) การขยายสาขาด้วยการรับภิกษุภิกษุณี 2) การ

ขยายสาขาด้วยการถวายเฉพาะที่ดินให้นำไปสร้างวัดเป็นสำนักสาขา 3) การขยายสาขาโดยที่มีพระภิกษุสามเณรเดินธุดงค์ไปสำรวจเจอสถานที่ที่เหมาะสม และ 4) การขอขยายสาขาอีกวิธีหนึ่งคือการขอขยายสำนักสาขาในสถานที่ส่วนราชการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของยรรยง เดชชะท้าน (2561) พบว่า คุณค่าและประโยชน์ของการปฏิบัติตามแนวของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทโท) เป็นแนวทางในการศึกษาและการปฏิบัติตามกฎของธรรมชาติดันเกิดจากความรู้อย่างจากการลงมือปฏิบัติจนสามารถดับทุกข์ได้ รวมทั้งการสร้างบุคลากรทางศาสนาให้เป็นผู้เผยแผ่หลักธรรมทั้งในและต่างประเทศโดยเฉพาะชาวตะวันตก ดังนั้นรูปแบบและวิธีในการสร้างศรัทธาให้กับคนทั่วไปจึงมีความสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก หรือแก่ชาวต่างชาติ (พระมหาสุทนต์ อากาศโร, 2558) พระฝรั่งที่จำพรรษาอยู่ในวัดป่ากรรมฐานเองก็เหมือนกัน ถึงแม้จะมุ่งหวังการพัฒนาจิตของตนเองเป็นที่ตั้งอันมีพระนิพพานเป็นเป้าหมายตามนัยทางพระพุทธศาสนาเถรวาท แต่รูปแบบและวิถีชีวิตของความเป็นพระป่านั้น ก็ยังได้ส่งผลในเชิงของรูปแบบการพัฒนาทั้งในสภาวะกายภาพที่เหมาะสม และทางสังคม คือ สังคมแห่งสันติ ตื่นรู้ และทางด้านจิตภาพ คือ มุ่งสันติสุขอันเกิดขึ้นภายใน

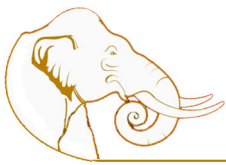
ดังนั้น ในประเด็นดังกล่าวนี้ คณะผู้วิจัยจึงมุ่งหวังในการถอดองค์ความรู้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพระสงฆ์ฝรั่งสายป่าในประเทศไทย ในประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบ พัฒนาการ วิธีสร้างศรัทธาของพระสงฆ์ฝรั่งสายป่าในประเทศไทย ทั้งนี้ เพื่อให้วิถีวัตรปฏิบัติของพระวัดป่ากรรมฐานได้ปรากฏสู่สากลอันจะรูปแบบแห่งพุทธวิถีที่สร้างสันติสุขให้แก่มวลมนุษยชาติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อทบทวนองค์ความรู้วิถีปฏิบัติของพระป่าสายพระกรรมฐานในพระพุทธศาสนา
- 2) เพื่อศึกษารูปแบบและพัฒนากิจการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ฝรั่งสายวัดป่าในประเทศไทย
- 3) เพื่อถ่ายทอดแนวทางวิถีศรัทธาและแบบแผนการปฏิบัติสู่สากลของพระสงฆ์ฝรั่งสายวัดป่าในประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

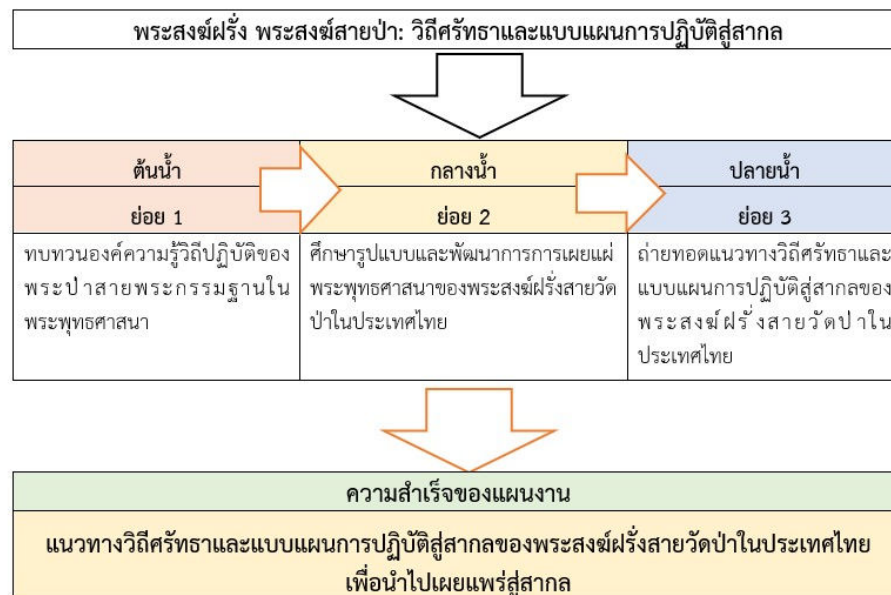
แนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญในการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจแนวคิดการวิจัยทั้งหมด 4 แนวคิด ทั้งนี้เพื่อให้ครอบคลุมกับประเด็นการวิจัย ประกอบด้วย 1) แนวคิดวัดป่ากรรมฐานในพระพุทธศาสนา 2) แนวคิดเรื่องพระป่าสายกรรมฐานในประเทศไทย 3) แนวคิดเรื่องพระสงฆ์ฝรั่งในประเทศไทย และ 4) แนวคิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก จากการทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงข้อมูลในเบื้องต้น และสามารถนำมากำหนดเป็นปัญหาในการวิจัยรวมทั้งสามารถนำมาเป็นข้อมูลมาสร้างเป็นระเบียบวิธีการวิจัยในครั้งนี้ด้วย ทั้งนี้ ก็เพื่อให้งานวิจัยในฉบับนี้

มีข้อแตกต่างในเชิงวิชาการ (Academic Gap) จากงานวิจัยของนักวิจัยท่านอื่น ๆ ที่ได้ทำการวิจัยเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้ เพื่อให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ออกมาให้สมบูรณ์มากที่สุดเท่าที่ผู้วิจัยจะพึงกระทำได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนามผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย, ที่มา: ผู้วิจัย

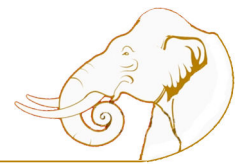
ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์สรุปเขียนบรรยายเชิงพรรณนากับการวิจัยแบบ R&D เพื่อหาแนวทางการออกแบบการวิจัยและพัฒนา โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1.การศึกษาในเชิงเอกสาร

การศึกษาในเชิงเอกสาร ผู้วิจัยทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐาน ที่เกี่ยวข้องจากพระไตรปิฎก ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2539 อรรถกถา หนังสือรายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ รูปแบบความสัมพันธ์ ศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีส่วนในการสร้างวิถีศรัทธาและแบบแผนการปฏิบัติสู่สากลของพระสงฆ์เชื้อสายฝรั่งสายวัดป่า ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม และเอกสารอื่นๆ โดยอาศัยแนวคิดที่เกี่ยวกับองค์ความรู้วิถีปฏิบัติของพระป่า

สายพระกรรมฐานในพระพุทธศาสนา (R1: Research ครั้งที่ 1) (2) การศึกษารูปแบบและพัฒนาการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ฝรั่งเศสสายวัดป่าในประเทศไทย (R2: Research ครั้งที่ 2) (3) ศึกษาแนวทางวิธีการสร้างศรัทธาและแบบแผนการปฏิบัติสู่สากลของพระสงฆ์ฝรั่งเศสสายวัดป่าในประเทศไทย (R3: Research ครั้งที่ 3) (4) นำองค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์ประเด็นแนวคิด หลักการ ความเป็นมา องค์ประกอบในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์การสร้างวิธีศรัทธาและแบบแผนการปฏิบัติสู่สากลของพระสงฆ์เชื้อสายฝรั่งเศสสายวัดป่า (R4: Research ครั้งที่ 4)

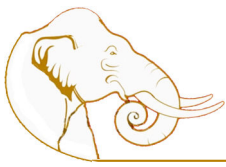
2. การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนดังนี้

(1) การลงพื้นที่กลุ่มเป้าหมายใน 6 วัดใน 4 จังหวัดในประเทศไทย เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับพระสงฆ์ไทยและพระสงฆ์ต่างประเทศ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่น และตัวแทนชาวบ้านในพื้นที่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลพระสงฆ์ฝรั่งเศสสายป่า: วิธีศรัทธาและแบบแผนการปฏิบัติสู่สากล (R5: Research ครั้งที่ 5) (2) ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่กลุ่มตัวอย่างเพื่อทราบถึงแนวพระสงฆ์ฝรั่งเศสสายป่า: วิธีศรัทธาและแบบแผนการปฏิบัติสู่สากล (R5: Research ครั้งที่ 5) (3) ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับนักปราชญ์ท้องถิ่น และกลุ่มชาวบ้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย (R5: Research ครั้งที่ 5) (4) การพูดคุยกับกลุ่มพุทธศาสนิกชนและกลุ่มจิตอาสาในพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อหาแนวทางการสร้างวิถีแห่งศรัทธาและแบบแผนการปฏิบัติสู่สากลของพระสงฆ์ฝรั่งเศสสายวัดป่า (R5: Research ครั้งที่ 5) (5) จัดทำและพัฒนาคู่มือวิธีศรัทธาและแบบแผนการปฏิบัติของพระสงฆ์ฝรั่งเศสสายวัดป่า (D1: Development ครั้งที่ 1)

3. วิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมีขั้นตอนดังนี้

(1) ดำเนินการจัดอบรมแบบสัมมนาแด่พระสงฆ์ฝรั่งเศสสายป่าในวัดที่อยู่ในพื้นที่การวิจัย (D2: Development ครั้งที่ 2) (2) บูรณาการการสร้างวิธีศรัทธาและแบบแผนการปฏิบัติของพระสงฆ์ฝรั่งเศสสายวัดป่ากับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (D3: Development ครั้งที่ 3) (3) ดำเนินการถ่ายทอดรูปแบบวิถีแห่งศรัทธาและแบบแผนการปฏิบัติสู่สากลของพระสงฆ์ฝรั่งเศสสายวัดป่าในประเทศไทยกับเครือข่ายเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 29 แห่ง อันประกอบไปด้วย (1) สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสุรินทร์ สังกัดมหานิกาย จำนวน 24 แห่ง (2) สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสุรินทร์ สังกัดธรรมยุติกนิกาย จำนวน 5 แห่ง (D4: Development ครั้งที่ 4)

2.พื้นที่การวิจัย การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้มีทั้งหมด 6 วัด/สำนักปฏิบัติ ซึ่งเป็นวัดสายป่ากรรมฐานในประเทศไทยซึ่งมีพระสงฆ์ฝรั่งเศสจำพรรษา ใน 4 จังหวัดในประเทศไทย ได้แก่ (1) วัดหนองป่าพง ตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี (2) วัดป่านานาชาติ ตำบลบึงหวาย อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี (3) วัดป่ารัตนวัน ตำบลวังหมี่

อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา (4) บ้านบุญไร่ทอสี ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา (5) วัดป่าบุญญาวาส ตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี (6) วัดมาบจันทร์ ตำบลแก่ง อำเภอมือง จังหวัดระยอง ทั้งนี้ โดยเลือกวัดที่มีพระสงฆ์ต่างชาติจำพรรษา และเป็นสายป่ากรรมฐาน

3. ประชากร / กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ประชากรศึกษาเป็นกลุ่มพระภิกษุสงฆ์หรือผู้นำศาสนา ผู้บริหารภาครัฐ ส่วนท้องถิ่น และ ตัวแทนชุมชน ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ 4 จังหวัดในประเทศไทย โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ที่จะสามารถให้ข้อมูลที่สำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยกำหนดเกณฑ์คือ เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นที่ศึกษา และเป็นผู้ที่ยินดีจะให้ข้อมูลเชิงลึกถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามบริบทของพื้นที่ กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 60 รูป/คน ประกอบด้วย กลุ่มพระสงฆ์ไทย กลุ่มพระสงฆ์ฝรั่ง กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้นำชุมชน กลุ่มตัวแทนสำนักงานพระพุทธศาสนา กลุ่มตัวแทนชุมชน

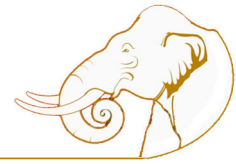
4. เครื่องมือการวิจัย การดำเนินการตามโครงการวิจัยดังกล่าว เน้นการศึกษาการมีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ มีการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมระหว่างกลุ่มเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยคุณภาพผสมผสานการลงภาคสนาม ประกอบด้วย การวิจัย เอกสาร (Documentary Research) เพื่อประมวลองค์ความรู้ ศึกษาแนวคิดหลักการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดทั้งงานวิจัยที่มีผู้รู้ได้ศึกษาไว้ รวมถึงการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ (Workshop)

6. การวิเคราะห์ข้อมูล จากการศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ที่ได้จากการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

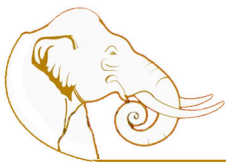
ผลการวิจัย

วัดในพระพุทธศาสนามีการพัฒนามาตั้งแต่ครั้งสมัยพุทธกาล จากพื้นที่ที่เป็นป่ามาปรับเปลี่ยนเป็นที่อยู่อาศัยที่สงบสงัด และได้เพิ่มเติมสิ่งก่อสร้างที่จำเป็นและเอื้อต่อการปฏิบัติประเพณีพรหมจรรย์ของพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งต่อมาได้มีพุทธศาสนิกชนผู้มีจิตศรัทธาได้สร้างถาวรวัตถุขึ้นภายในวัดโดยมุ่งประโยชน์ใช้สอยทางศาสนาเป็นหลักและถือว่าการสร้างสิ่งเหล่านี้ เป็นการบำเพ็ญบุญตามวิธีการทางพระพุทธศาสนา จากความหมายดังกล่าว จึงสามารถสรุปได้ว่า คำว่า วัดป่ากรรมฐานในพระพุทธศาสนา หมายถึง ศาสนสถานอันเป็นที่ของพระพุทธศาสนา มีพระสงฆ์จำพรรษา มีขนาดพื้นที่ทั้งความกว้าง ความยาวที่ชัดเจน สำหรับใช้ทำศาสนกิจวัตรของพุทธบริษัท มีลักษณะเป็นส่วนป่าอันน่ารื่นรมย์มีทั้งตัวอาคารและเสนาสนะ เป็นสัปปายะเหมาะแก่การบำเพ็ญศีล สมาธิ และปัญญา

เดิมสมัยพุทธกาลพระสงฆ์แต่ละรูปต้องอยู่ป่า เพื่อยจาริกไปตามสถานที่ต่าง ๆ โดยอยู่อาศัยตามโคนไม้ เรือนร้าง ถ้า ต่อมาเมื่อผู้เลื่อมใสศรัทธาถวายสวนป่า และเริ่มมีการสร้างกุฏิ จึงค่อย ๆ กลายมาเป็นอยู่ร่วมกันประจำที่ใดกาลต่อ ฝ่ายอยู่ประจำในหมู่บ้านเรียกว่า พระคามวาสี และฝ่ายที่อยู่ประจำในป่า เรียกว่า พระอรัญญวาสี พระสงฆ์ที่นำเอาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปประพฤติปฏิบัติอย่างจริงจังโดยเน้นที่การฝึกจิตเพื่อความหลุดพ้น เข้าถึงมรรคผลนิพพาน อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ในสายพระป่ากรรมฐานนี้ เรียกว่า “พระสงฆ์ฝ่ายวิปัสสนาธุระ” และ จากข้อวัตรที่พระสงฆ์ฝ่ายวิปัสสนาธุระปฏิบัติเป็นกิจวัตร คือ การอยู่ป่าเป็นวัตร หรือมักออกไปจำพรรษาตามป่าเขา เราจึงเรียกพระสงฆ์ฝ่ายนี้ว่า “พระสงฆ์อรัญญวาสี” และพระสงฆ์อรัญญวาสีมักจะสมาทานธุดงค์ ซึ่งเป็นข้อวัตรอย่างหนึ่ง ที่เป็นวิธีขัดเกลากำจัดกิเลสของตนเอง เราจึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “พระธุดงค์” ในสมัยที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนมายุอยู่ ผู้ที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาบำเพ็ญกิจทั้ง 2 ประการ คือ การศึกษาพระธรรมวินัยและปฏิบัติควบคู่กันไป ไม่ได้แบ่งออกเป็นฝ่ายคั่นธุระแผนการศึกษา หรือวิปัสสนาธุระแผนกปฏิบัติธรรม ดังเช่นทุกวันนี้ คือ พระสงฆ์ฝ่ายคามวาสี หมายถึงพระสงฆ์ที่สมาทานคั่นธุระมุ่งศึกษาพระปริยัติธรรม พระไตรปิฎก ตำรับตำรา หรือเรียกว่า “พระสงฆ์ฝ่ายคั่นธุระ” หรือ “พระสงฆ์ฝ่ายอรัญญวาสี” หมายถึง พระสงฆ์ที่สมาทานวิปัสสนา มุ่งปฏิบัติธรรม บำเพ็ญพรตอยู่ในป่า แต่ด้วยปัจจุบันป่าไม่มีมากเหมือนอดีต จึงเพียงแต่อยู่ตามวัดที่สร้างไว้นอกเขตชุมชน หรือเรียกพระสงฆ์ฝ่ายวิปัสสนาธุระ

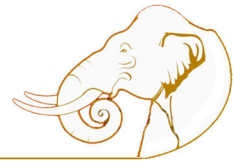
รูปแบบและพัฒนากการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ฝั่งสายป่าในประเทศไทย
ผลการวิจัยพบว่า (1) รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ฝั่งสายป่าในประเทศไทย วัดในประเทศไทยมี 2 ประเภท คือ ในยุคแรกๆ นั้น วัดป่า ซึ่งมีทั้งสายยึดแนวปฏิบัติทั้งสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน สายนี้เรียกว่าอรัญญวาสี และวัดบ้านที่มีพระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียน และจะเป็นทายาทบริหารงานคณะสงฆ์ สายนี้เรียกว่าคามวาสี การแยกวัดป่าออกวัดเมืองหมายความว่า มีพระภิกษุสามเณรที่ศึกษาเล่าเรียนแต่ไม่ใคร่ปฏิบัติธรรม และมีพระภิกษุสามเณรที่ปฏิบัติธรรมไม่ใคร่ศึกษาเล่าเรียน ดังนั้น “พระสงฆ์ฝั่งสายป่าในประเทศไทย” หมายถึง พระสงฆ์นานาชาติที่อุปสมบทในฝ่ายอรัญญวาสีภายในประเทศไทย เป็นพระผู้ที่อยู่ป่าเป็นวัตร เน้นการปฏิบัติกรรมฐาน สมาทานธุดงค์วัตร มุ่งกระทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพานเป็นสำคัญ พระสงฆ์ฝั่งสายป่าในประเทศไทย นั้นมีรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากพระธรรมทูตทั่วไปของคณะสงฆ์ไทย กล่าวคือ เป็นการเผยแผ่ที่ยึดแนวการปฏิบัติของวัดหลวงป่าพง จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีพระโพธิญาณเถร (หลวงพ่อชา สุภทฺโท) เป็นต้นแบบการปฏิบัติ อันประกอบด้วย (1) หลักไตรสิกขา (2) ธุดงค์วัตร และ (3) วัตร 14 มาเน้นให้พระภิกษุสามเณรและพุทธศาสนิกชนถือปฏิบัติ และได้กลายเป็นต้นแบบให้กับพระสงฆ์ฝั่งสายป่าที่ออกจาริกไปยังนารายประเทศ และสามารถนำพระพุทธศาสนาไปประดิษฐานตั้งมั่นในแต่ละประเทศที่พระพุทธศาสนาในรูปแบบของวัดป่ากรรมฐานแบบเถรวาทไทยได้เผยแผ่ไปถึง และได้กลายเป็นศูนย์รวมความศรัทธาของชาวพุทธจากทั่วโลก

(2) พัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ฝรั่งเศสสายป่าในประเทศไทยพบว่า

พระสงฆ์ฝรั่งเศสรูปแรกที่อุปสมบทในประเทศไทยคือ Dr.William August Purfurst ชาวอังกฤษ...บรรพชาเป็นสามเณรที่ประเทศอังกฤษ ได้นามฉายาว่า ธัมมานันตะ ได้อุปสมบทเป็นภิกษุที่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ โดยมีพระภวนาโกศล หรือหลวงพ่อด เป็นพระอุปัชฌาย์ ได้รับนามฉายาว่า กปิลวฑฺฒ และเมื่อท่านได้เดินทางกลับไปประเทศอังกฤษ มีผู้มีจิตศรัทธาได้มาขอบรรพชาของท่านเป็นสามเณรอีก 3 รูป คือ สามเณรสทฺธวฑฺฒ สามเณรวิฑฺฒวฑฺฒ และสามเณรปญฺญวฑฺฒ และทั้ง 3 รูปได้เดินทางมาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในประเทศไทย ณ วัดปากน้ำ โดยมีพระภวนาโกศลเป็นพระอุปัชฌาย์ มีพระธรรมวโรดม (สมเด็จพระสังฆราช ปุ่น ปุณณสิริ) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และพระกปิลวฑฺฒ เป็นพระอนุสาวนาจารย์ ทั้ง 4 รูปพำนัก ณ วัดธาตุทอง สุขุมวิท ชั่วคราวก่อนเดินทางกลับประเทศอังกฤษ และนอกจากนี้ท่านกปิลวฑฺฒ ก็ได้ให้การบรรพชาแก่อุบาสิกาวาเยอร์มัน ชื่อว่า จินตวาสี และบรรพชาชาวเยอรมันอีก 2 รูป คือ สญฺญวฑฺฒ และ สติวฑฺฒ ทั้ง 2 รูปต่อมาได้อุปสมบท ได้รับฉายาใหม่ว่า พระธมฺมิโก และพระวิมลตามลำดับ นับเป็นการอุปสมบทครั้งแรกในประเทศไทยและ ญานวฑฺฒสามเณร ในปี พ.ศ.2504 พระปญฺญวฑฺฒ ได้กลับมามประเทศไทยและอุบัติเป็นพระธรรมยุต ณ วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร เมื่อปี พ.ศ.2508 แล้วไปจำพรรษาและปฏิบัติกรรมฐาน ณ วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี จนถึงมรณภาพในปี พ.ศ.2547 จึงนับเป็นพระสงฆ์ฝรั่งเศสรูปแรกที่พำนักอยู่ในประเทศไทยอย่างเป็นกิจลักษณะและยาวนานถึง 44 ปีโดยไม่เคยไปจำพรรษาในต่างประเทศเลย

อนึ่ง พระสงฆ์ฝรั่งเศสที่บวชในประเทศไทยและได้ทำคุณประโยชน์แก่คณะสงฆ์ และแก่ประเทศไทยเป็นอย่างมากอีกรูปหนึ่ง คือ พระราชสุเมธาจารย์ (ปัจจุบัน 2564: พระพรหมวชิรญาณ) ซึ่งเข้ามาบวชในประเทศไทย เมื่อ พ.ศ.2509 โดยมีพระราชปรีชาญาณมุนี เป็นพระอุปัชฌาย์ ได้รับฉายาว่า “พระสุเมโธ” และได้ไปปฏิบัติธรรมกับพระโพธิญาณเถร (หลวงพ่ocha สุภทฺโท) ณ วัดหนองป่าพงถึง 10 ปี แล้วไปจาริกอินเดียก่อนจะกลับมาช่วยหลวงพ่ocha สุภทฺโท สร้างวัดป่านานาชาติ ที่จังหวัดอุบลราชธานี ในปี พ.ศ.2515 และได้เป็นเจ้าอาวาสวัดป่านานาชาติเป็นรูปแรก และนอกเหนือจากการเผยแผ่พุทธศาสนาในประเทศไทยแล้ว หลวงพ่ocha สุภทฺโท และพระสงฆ์ฝรั่งเศสซึ่งเป็นลูกศิษย์ ได้รับนิมนต์ให้เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ คือ ประเทศอังกฤษ ในปี พ.ศ.2520 โดยการอุปถัมภ์สงฆ์แห่งอังกฤษ (English Sangha Trust) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ และในปัจจุบันนี้ วัดหนองป่าพง มีวัดสาขาทั้งในและต่างประเทศมากถึง 351 สาขา แยกเป็นสาขาในประเทศไทย 331 สาขา และต่างประเทศ 20 สาขา การขยายตัวของวัดหนองป่าพงนั้น แบ่งออกเป็น 4 วิธี คือ 1) การขยายสาขาด้วยการรับการถวายวัด 2) การขยายสาขาด้วยการถวายเฉพาะที่ดินให้สร้างวัดเป็นสำนักสาขา 3) การขยายสาขาโดยที่มีพระภิกษุสามเณรเดินทางออกไปสำรวจเจอสถานที่ที่เหมาะสม และ 4) การขอขยายสาขาอีกวิธีหนึ่งคือการขอขยายสำนักสาขาในสถานที่ส่วนราชการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของยรรยง เดชสะท้านที่พบว่า คุณค่าและประโยชน์ของการปฏิบัติตามแนวของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) เป็นแนวทางในการศึกษาและการ

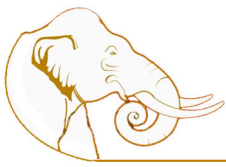
ปฏิบัติตามกฎของธรรมชาติ อันเกิดจากความรู้แจ้งจากการลงมือปฏิบัติจนสามารถดับทุกข์ได้ รวมทั้งการสร้างบุคลากรทางศาสนาให้เป็นผู้นำเผยแผ่หลักธรรมทั้งในและต่างประเทศโดยเฉพาะชาวตะวันตก

การถ่ายทอดรูปแบบการถ่ายทอดแนวทางวิถีศรัทธาและแบบแผนการปฏิบัติสู่สากลของพระสงฆ์ฝรั่งเศสสายวัดป่าในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า วิถีปฏิบัติที่เน้นการพัฒนาคนตามหลักการของพระพุทธศาสนา ในที่นี้ก็หมายถึง หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญาที่มุ่งเน้นการสร้างวัดในทางพระพุทธศาสนาที่มีความ “สงบ สว่าง และสะอาด” ตามหลักวิถีสอนธรรมนั้นเองไม่เน้นการสร้างวัดมุงค หรือการประกอบพิธีกรรมที่ขัดกับหลักพระวินัย แต่เน้นการสอนธรรม และพาฝึกจิตเป็นสำคัญ ซึ่งวิธีการสร้างศรัทธาของพระสงฆ์ฝรั่งเศสที่เป็นเอกลักษณ์ และพระสงฆ์ไทยอาจจะมีไม่เหมือน ดังนั้น รูปแบบการถ่ายทอดแนวทางวิถีศรัทธาสู่สากลของพระสงฆ์ฝรั่งเศสสายวัดป่าในประเทศไทย ที่ชัดเจน คือ (1) ยึดมั่นในพระรัตนตรัย (2) กระบวนการฝึกที่เน้นหลักวัตร และถืออุตุงค์เป็นสำคัญ (3) กระบวนการคัดเลือกผู้บวชที่เคร่งครัด (4) นบถือและปฏิบัติตามพ่อแม่ครูอาจารย์อย่างเคร่งครัด (5) เมื่อไปสร้างวัดสาขาต้องได้รับการเห็นชอบที่ประชุมสงฆ์เป็นสำคัญ และไม่ละทิ้งข้อวัตรที่ปฏิบัติมา (6) มีการเคารพในพระธรรมวินัย และปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองอย่างเข้าใจ

พระสงฆ์ฝรั่งเศสสายวัดป่าในประเทศไทย มีแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย พบว่าพระสงฆ์ฝรั่งเศสท่านจะมีรูปแบบแบบการเผยแผ่ในหลากหลายรูปแบบ เช่น

(1) **ด้านกายภาพ** คือ รูปแบบการสร้างวัดของพระสงฆ์ฝรั่งเศสสายวัดป่า มีการสร้างศาสนสถานที่มีความ “สงบ สว่าง และสะอาด” หมายความว่า สงบ คือ เป็นศาสนสถานที่เข้าไปแล้ว ผู้คนสามารถพบกับความสงบ ร่มรื่น ร่มเย็นสถาน ชวนแก่การฝึกสมาธิ เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาของผู้มีโอกาสได้ไปพบเห็น เช่น วัดป่านานาชาติ อยู่ท่ามกลางป่าไม้ กลมกลืนกับธรรมชาติ ลดเว้นการเบียดเบียนธรรมชาติ หรือหากจำเป็นก็ทำแต่พอประมาณ และสร้างศาสนสถานที่กลมกลืน เน้นประโยชน์ในการใช้เป็นสำคัญ สว่าง คือ ไปวัดป่าที่พระสงฆ์ฝรั่งเศสท่านจำพรรษา เราจะพบธรรมะของพระพุทธเจ้า ธรรมะของพ่อแม่ครูอาจารย์ในหลากหลายรูปแบบ ทั้งในรูปแบบการเขียนเป็นหนังสือ หรือธรรมะตามต้นไม้ หรือแม้แต่เสียงที่ผ่านเสียงตามสายภายในวัด ก็ชวนให้ชาวพุทธได้มีความสว่าง คือ ปัญญาภายในเป็นสำคัญ สะอาด คือ เป็นศาสนสถานที่สะอาด ร่มรื่น มีการวางแผนผังการสร้างวัดที่ชัดเจน มีการแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาส เอาไว้ชัดเจน ทำให้เกิดศรัทธาแต่ผู้พบเห็นโดยทั่วไป และหลักคือ รูปแบบการเผยแผ่ท่านไม่เน้นการจัดกิจกรรม หรือบุญประเพณีอะไรที่ใหญ่โต หรือเปิดเครื่องเสียงเพื่อบอกบุญเหมือนกับวัดบ้านทั่ว ๆ ไป

(2) **ด้านปฏิปทาส่วนตัวน่าเลื่อมใส** พบว่า พระสงฆ์ฝรั่งเศสสายวัดป่า ท่านจะมีความเคร่งครัดในพระธรรมวินัย มีความสำรวมระวังทั้งทางกาย คือ ถือครองผ้าไตรจีวรที่เรียบร้อย เป็นเอกลักษณ์ตามปฏิปทาของพระป่าสายปฏิบัติ และเมื่อวัดมีงานบุญ ที่มีญาติโยมมาวัดเป็นจำนวนมาก ท่านก็จะไม่เดินเกะกะไปทั่ววัด เหมือนพระบ้านทั่วไป แต่ท่านจะออกมารับญาติโยมเป็นเวลา ตามกำหนดระยะเวลาที่มีปรากฏในป้ายแจ้งบอกเป็นสำคัญ และเมื่อหมดเวลาแล้ว ท่านก็จะเดินทางกลับไปพักเพื่อเจริญจิต หรือทำข้อวัตรของท่านตามแต่ละภารกิจที่กำหนด หรือแม้กระทั่งในด้านวาจา เท่าที่สังเกต เวลาท่านสนทนากับญาติโยมท่านจะไม่

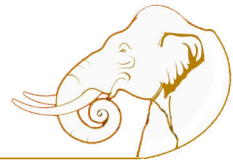

พูดจาเรื่องไร้สาระ แต่จะมุ่งเน้นการสอนที่มีธรรมะเป็นหลัก และมีความระมัดระวังการใช้คำพูด งดเว้น มิจฉาวจา หรือทวิจิตสังวรหรือวจีสำรวม

(3) **ด้านการเทศนา** ประกอบด้วย (1) การเทศน์เนื่องในโอกาสต่าง ๆ ทั้งภายในวัด และนอกวัด (2) เผยแผ่ในรูปแบบของการเขียนเป็นหนังสือก็มีหลายเล่ม เช่น หนังสือชื่อหนังสือศีลพิธีของพระอาจารย์ชยสาโร หรือหลวงพ่อดอนที่เรารู้จักท่านเป็นอย่างดี (3) รูปแบบการเผยแผ่ผ่านระบบออนไลน์ เช่น ผ่านเว็บไซต์ของวัด ผ่าน YouTube ผ่าน TikTok รูปแบบการเผยแผ่ในลักษณะนี้ ส่วนมากจะเป็นลูกศิษย์ท่านที่มีจิตศรัทธา และจิตมีจิตอาสาส่วนร่วมกันพัฒนาและจัดทำขึ้น เท่าที่สังเกต คือ มีทั้งภาคภาษาไทย และภาคภาษาอังกฤษ (4) การสอนธรรมผ่านกิจกรรมต้นไม้เทศน์ได้ คือ นำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่มีข้อความสั้นกระชับทั้งภาคภาษาไทยและภาคภาษาอังกฤษ และคำสอนของพระโพธิญาณเถร (หลวงพ่อบุญสุทโธ) อดีตเจ้าอาวาสวัดหนองป่าพง หรือนักปราชญ์ทั้งหลายจากทั่วโลกมาเขียนเป็นป้ายแล้วติดเอาไว้ตามต้นไม้ทั่วบริเวณวัด เช่น วัดหนองป่าพง วัดบ้านนาชาติ และวัดอื่นๆ ซึ่งต่อให้เราไม่มีโอกาสพบท่าน หรือไม่มีโอกาสพบท่าน เราก็สามารถศึกษาธรรมะผ่านกิจกรรมต้นไม้เทศน์ได้เหล่านี้ ซึ่งช่วยให้เราได้ซึมซับธรรมและคำสั่งสอนไปในตัวในขณะที่เข้าวัดป่า

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า เดิมสมัยพุทธกาลพระสงฆ์แต่ละรูปต้องอยู่ป่า เที่ยวจาริกไปตามสถานที่ต่าง ๆ โดยอยู่อาศัยตามโคนไม้ เรือนร้าง ถ้า ต่อมาเมื่อผู้เลื่อมใสศรัทธาถวายสวนป่า และเริ่มมีการสร้างกุฏิ จึงค่อย ๆ กลายมาเป็นอยู่ร่วมกันประจำที่ใดกาลต่อ ฝ่ายอยู่ประจำในหมู่บ้านเรียกว่า พระคามวาสี และฝ่ายที่อยู่ประจำในป่า เรียกว่า พระอรัญญวาสี พระสงฆ์ที่นำเอาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปประพฤติปฏิบัติอย่างจริงจังโดยเน้นที่การฝึกจิตเพื่อความหลุดพ้น เข้าถึงมรรคผลนิพพาน อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ในสายพระป่ากรรมฐานนี้ เรียกว่า “พระสงฆ์ฝ่ายวิปัสสนาธุระ” และ จากข้อวัตรที่พระสงฆ์ฝ่ายวิปัสสนาธุระปฏิบัติเป็นกิจวัตร คือ การอยู่ป่าเป็นวัตร หรือ มักออกไปจำพรรษาตามป่าเขา เราจึงเรียกพระสงฆ์ฝ่ายนี้ว่า “พระสงฆ์อรัญญวาสี” และพระสงฆ์อรัญญวาสีมักจะสมาทานธุดงค์ ซึ่งเป็นข้อวัตรอย่างหนึ่ง ที่เป็นวิธีขัดเกลากำจัดกิเลสของตนเอง เราจึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “พระธุดงค์” ในสมัยที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนมายุอยู่ ผู้ที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา บำเพ็ญกิจทั้ง 2 ประการ คือ การศึกษาพระธรรมวินัยและปฏิบัติควบคู่กันไป ไม่ได้แบ่งออกเป็นฝ่ายคั่นถุระแผนกการศึกษา หรือวิปัสสนาธุระแผนกปฏิบัติธรรม ดังเช่นทุกวันนี้ คือ พระสงฆ์ฝ่ายคามวาสี หมายถึง พระสงฆ์ที่สมาทานคั่นถุระมุ่งศึกษาพระปริยัติธรรม พระไตรปิฎก ตำรับตำรา หรือเรียกว่า “พระสงฆ์ฝ่ายคั่นถุระ” หรือ “พระสงฆ์ฝ่ายอรัญญวาสี” หมายถึง พระสงฆ์ที่สมาทานวิปัสสนา มุ่งปฏิบัติธรรม บำเพ็ญพรตอยู่ในป่า แต่ด้วยปัจจุบันป่าไม่มีมากเหมือนอดีต จึงเพียงแต่อยู่ตามวัดที่สร้างไว้นอกเขตชุมชน หรือเรียกพระสงฆ์ฝ่ายวิปัสสนาธุระ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า พระพุทธศาสนามีผู้มีจิตศรัทธาและอุทิศตนออกบวชมาจากวรรณะทั้ง 4 ที่มีความหลากหลาย ต่างวัย ต่างภูมิธรรม และพื้นฐานชีวิตก่อนบวช ซึ่งส่งผลให้มี

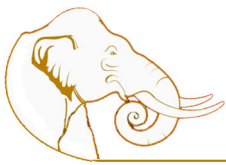

พระภิกษุที่มีคุณลักษณะที่มีความแตกต่างกันไปซึ่งสอดคล้องกับ บรรจง โสตาดี และคณะ (2556) ที่ได้กล่าวว่า พัฒนาการพระพุทธศาสนาตั้งแต่เริ่มต้นจนสูญสิ้นจากอินเดีย มีรูปแบบและวิธีสอนธรรม 5 รูปแบบ คือ รูปแบบการจาริก รูปแบบสถาบันวัด รูปแบบมุขปาฐะ และรูปแบบสถาบันการศึกษา ใช้วิธีสอนแบบอุทเทส โอวาท และอนุศาสน์ ภายใต้โครงสร้างการบริหารองค์กรเชิงหน้าที่ ส่วนรูปแบบและวิธีสอนธรรมของไทย กำหนดได้ 3 รูปแบบ คือ รูปแบบวัฒนธรรมประเพณี รูปแบบสถาบันวัด และรูปแบบจาริกธุดงค์ ใช้วิธีสอนแบบปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เทศนา บรรยาย ถามตอบ อบรม สั่งสอน ฯลฯ ภายใต้การบริหารจัดการองค์กรสงฆ์โดยรัฐ บนพื้นฐานพระธรรมวินัย และพระราชบัญญัติแห่งคณะสงฆ์ไทย

(1) รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ฝรังสายป่าในประเทศไทย

วัดในประเทศไทยมี 2 ประเภท คือ วัดป่า มีสายปฏิบัติทั้งสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน สายนี้เรียกว่า “อรัญญวาสี” และวัดบ้านที่มีพระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียน และจะเป็นทายาทบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ สายนี้เรียกว่า “คามวาสี” การแยกวัดป่าออกจากวัดเมืองหมายความว่า มีพระภิกษุสามเณรที่ศึกษาเล่าเรียนแต่ไม่ใคร่ปฏิบัติธรรม และมีพระภิกษุสามเณรที่ปฏิบัติธรรมไม่ใคร่ศึกษาเล่าเรียน ดังนั้น “พระสงฆ์ฝรังสายป่าในประเทศไทย” จึงหมายถึง พระสงฆ์ฝ่ายอรัญญวาสีในประเทศไทย ซึ่งเป็นพระผู้ที่อยู่ป่าเป็นวัตร เน้นการปฏิบัติกรรมฐาน สมาทานธุดงค์วัตร มุ่งกระทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพานเป็นสำคัญ

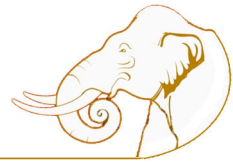
พระสงฆ์ฝรังสายป่าในประเทศไทย มีรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยยึดแนวการปฏิบัติของวัดหลวงป่าพงเป็นหลัก อันประกอบด้วย (1) หลักไตรสิกขา (2) ธุดงค์วัตร และ (3) วัตร 14 มา เน้นให้พระภิกษุสามเณร และพุทธศาสนิกชนถือปฏิบัติ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า พระสงฆ์ฝรังสายป่าโดยส่วนมาก มีวัตถุประสงค์หลักในการออกบวช คือ มุ่งพระนิพพานเป็นที่ตั้ง และมีพื้นฐานความรู้เดิมที่เป็นศาสตร์สมัยใหม่เป็นอย่างดี ส่งผลให้เมื่อท่านได้มาบวชเป็นพระในพระพุทธศาสนา จึงสามารถศึกษาได้แตกฉาน และสามารถถ่ายทอดรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีความหลากหลาย กระชับ สั้น ตรงประเด็น ใช้ภาษาร่วมสมัย อันก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมากต่อสังคมไทย ซึ่งสอดคล้องกับบรรจง เดชสะท้าน (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักการปฏิบัติธรรมตามแนวทางของพระโพธิญาณเถร (หลวงพ่อกาสุภโท) วัดหนองป่าพง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า 1) หลักการปฏิบัติโดยยึดหลักพระธรรมวินัย คือ ศีล สมาธิและปัญญา พร้อมทั้งนำหลักธุดงค์วัตรมาใช้ปฏิบัติ จึงทำให้มีความเป็นอยู่เรียบง่าย อันเป็นแนวทางที่นำไปสู่การปล่อยวางและไม่ยึดมั่นถือมั่นในเบญจขันธ์ 2) ผลการปฏิบัติธรรมทำให้ผู้ปฏิบัติมีความเคารพในพระธรรมวินัยและกฎระเบียบของวัด เป็นผู้มีความอดทน มีสติ มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย สงบเสถียร อ่อนน้อมถ่อมตน และมีความเสียสละเพื่อประโยชน์สุขของสังคม 3) คุณค่าและประโยชน์ของการปฏิบัติธรรม โดยเป็นแนวทางในการศึกษาและการปฏิบัติตามกฎของธรรมชาติ อันเกิดจากความรู้แจ้งจากการลงมือทำงานสามารถดับทุกข์ได้

(2) พัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ฝรั่งเศสสายป่าในประเทศไทย

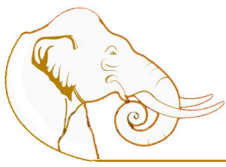
เริ่มต้นจากพระสงฆ์ฝรั่งเศสซึ่งเป็นลูกศิษย์ของพระโพธิญาณเถร (หลวงปู่ชา สุภทฺโท) ได้รับนิมนต์ให้เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ คือ ประเทศอังกฤษ ในปี พ.ศ.2520 โดยการอุปถัมภ์สงฆ์แห่งอังกฤษ (English Sangha Trust) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ และในปัจจุบันนี้ วัดหนองป่าพง มีวัดสาขาทั้งในและต่างประเทศมากถึง 351 สาขา แยกเป็นสาขาในประเทศไทย 331 สาขา และต่างประเทศ 20 สาขา การขยายตัวของวัดหนองป่าพงนั้น แบ่งออกเป็น 4 วิธี คือ 1) การขยายสาขาด้วยการรับการถวายวัด 2) การขยายสาขาด้วยการถวายเฉพาะที่ดินให้นำไปสร้างวัดเป็นสำนักสาขา 3) การขยายสาขาโดยที่มีพระภิกษุสามเณรเดินทางตรงไปสำรวจเจอสถานที่ที่เหมาะสม และ 4) การขอขยายสาขาอีกวิธีหนึ่งคือการขอขยายสำนักสาขาในสถานที่ส่วนราชการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของยรรยง เดชสะท้าน (2561) ที่พบว่า คุณค่าและประโยชน์ของการปฏิบัติตามแนวของพระโพธิญาณเถร (หลวงปู่ชา สุภทฺโท) เป็นแนวทางในการศึกษาและการปฏิบัติตามกฎของธรรมชาติ อันเกิดจากความรู้แจ้งจากการลงมือปฏิบัติจนสามารถดับทุกข์ได้ รวมทั้งการสร้างบุคลากรทางศาสนาให้เป็นผู้นำเผยแผ่หลักธรรมทั้งในและต่างประเทศโดยเฉพาะชาวตะวันตก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พระสงฆ์ฝรั่งเศสเมื่อได้รับการฝึกฝนตามแนวทางพระป่ากรรมฐานในเมืองไทย ก็มีความเข้าใจในหลักการปฏิบัติพระพุทธศาสนาที่แจ่มแจ้ง ก็สามารถนำหลักการที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยนี้ ออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในนานาอารยประเทศได้ ซึ่งสอดคล้องกับพระอนิลมาน ธมมสากิโย (2548) ได้การวิจัยเรื่อง “พระสงฆ์ฝรั่งเศสในประเทศไทย” ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจสำคัญที่ทำให้พระสงฆ์ฝรั่งเศสคือเห็นความทุกข์ของชีวิตและต้องการพ้นทุกข์ โดยเห็นว่า พระพุทธศาสนาคือทางพ้นทุกข์จึงเลือกประเทศไทยที่เห็นว่า มีพระพุทธศาสนาที่บริสุทธิ์กว่าที่อื่นที่บวชเพราะเป็นที่ที่สภาพแวดล้อมเหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม มีวัดป่าที่เคร่งครัดทางพระวินัย มีครูอาจารย์สอนกรรมฐานดี รูปแบบการปฏิบัติที่ดี และเจาะจงเลือกการปฏิบัติสายหลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต ซึ่งถือว่าเป็นการปฏิบัติที่ตรงตามแนวคำสอนของพระพุทธเจ้า ด้วยเหตุผลดังกล่าวพระสงฆ์ฝรั่งเศสจึงมุ่งปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ คือ ปฏิบัติสมาธิอย่างเดียว ไม่สนใจศึกษาพระปริยัติธรรม (นักธรรม-บาลี) พระสงฆ์ฝรั่งเศสในประเทศไทย จึงเป็นกลุ่มพระสงฆ์ที่เน้นการปฏิบัติในสายพระป่ามากกว่าที่จะศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม แต่ทั้งนี้ ก็ไม่ได้หมายความว่า พระสงฆ์ฝรั่งเศสท่านจะละทิ้งสายปริยัติเลย กลับตรงกันข้าม ท่านก็ยังศึกษาพระปริยัติธรรม พระไตรปิฎกอย่างแตกฉาน มีการเขียนออกเป็นหนังสือทางพระพุทธศาสนาในภาษาอังกฤษ และภาษาอื่นๆ เป็นจำนวนมาก เช่น หนังสือ The Buddhist Monastic Code Vol. I Vol. II เรียบเรียงโดย Ven. Thanissaro Bhikkhu (Geoffrey DeGraff), The Word of the Buddha เรียบเรียงโดย Ven. Nyantiloka เป็นต้น

รูปแบบการถ่ายทอดแนวทางวิธีศรัทธาสู่สากลของพระสงฆ์ฝรั่งเศสสายป่าในประเทศไทย ที่ชัดเจนคือ (1) ยึดมั่นในพระรัตนตรัย 2) กระบวนการฝึกที่เน้นหลักวัตร และถือธุดงค์เป็นสำคัญ และ 3) มีกระบวนการคัดเลือกผู้บวชที่เคร่งครัด จึงส่งผลให้ได้พระภิกษุผู้มีภูมิธรรม ภูมิรู้ และความหนักแน่นมั่นคงในพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ก็เป็นเพราะว่า พระสงฆ์ฝรั่งเศสสายป่าเหล่านี้ ล้วนแต่ผ่านการทดสอบทั้งทางด้านร่างกาย

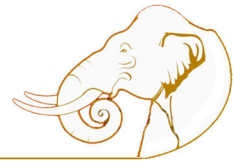
เช่นสภาพอากาศ อาหาร ที่แตกต่าง และจิตใจ คือ ความเชื่อที่แตกต่างจากศรัทธาเดิมของตนเองก่อนจะได้รับการอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ในสังกัดนิกายเถรวาท ของคณะสงฆ์ไทย ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาปรีชา ทัฬหะวานนท์ และคณะ (2565) ระบุว่า ประเพณีทั้งสองมีความมุ่งหมายคัดกรองบุคคลนอกพุทธศาสนาที่มีความตั้งใจจริง เคารพศรัทธาในพระรัตนตรัย มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะอุปสมบทเป็นพระภิกษุ และสามารถปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตในคณะสงฆ์เพื่อเป็นพระภิกษุตลอดชีวิต ในขณะเดียวกันก็เป็น การเปิดโอกาสให้ผู้ขออุปสมบทได้ศึกษาหลักธรรมคำสอนและปรับตัวกับวิถีชีวิตของพระภิกษุด้วย ความแตกต่างสำคัญคือบุคคลที่เข้ามาอุปสมบทในวัดป่านานาชาติเป็นชาวต่างชาติซึ่งไม่คุ้นชินกับวัฒนธรรมพุทธศาสนาไทย กระบวนการรับเข้ามีเป้าหมายเพื่อให้รู้และเคยชินกับการใช้ชีวิตตามแนวทางของวัดป่าในประเทศไทยซึ่งอยู่อย่างเรียบง่าย ภายใต้อาณัติของพระอาจารย์ จึงต้องใช้ระยะเวลานานกว่าติดถึยปวิลาสและไม่แน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของแต่ละบุคคล ขั้นตอนที่ซับซ้อนในวัดป่านานาชาติแสดงถึงการประยุกต์ประเพณีในพระไตรปิฎก และประเพณีไทยให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกวัฒนธรรมพุทธศาสนาที่ต้องการเข้ามาอุปสมบทได้ทดลองการใช้ชีวิตพระภิกษุในพุทธศาสนา เพื่อประโยชน์ของคณะสงฆ์และบุคคลที่ขออุปสมบทเอง 4) นบถือและปฏิบัติตามพ่อแม่ครูอาจารย์อย่างเคร่งครัด 5) เมื่อไปสร้างวัดสาธาต้องได้รับการเห็นชอบที่ประชุมสงฆ์เป็นสำคัญ และไม่ละทิ้งข้อวัตรที่ปฏิบัติมา 6) มีการเคารพในพระธรรมวินัย และปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองอย่างเข้าใจ

พระสงฆ์ฝรั่งสายป่าในประเทศไทย มีรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย พบว่าพระสงฆ์ฝรั่งท่านจะมีรูปแบบแบบการเผยแผ่ในหลากหลายรูปแบบ เช่น 1) *ด้านกายภาพ* คือ รูปแบบการสร้างวัดของพระสงฆ์ฝรั่งสายป่า มีการสร้างศาสนสถานที่มีความ “สงบ สว่าง และสะอาด” หมายความว่าสงบ คือ เป็นศาสนสถานทีเข้าไปแล้ว ผู้คนสามารถพบกับความสงบ ร่มรื่น ร่มเย็นสถาน ชวนแก่การฝึกสมาธิ เป็นที่ต้งแห่งศรัทธาของผู้มีโอกาสได้ไปพบเห็น เช่น วัดป่านานาชาติ อยู่ท่ามกลางป่าไม้ กลมกลืนกับธรรมชาติ ลดเว้นการเบียดเบียนธรรมชาติ หรือหากจำเป็นก็ทำแต่พอประมาณ และสร้างศาสนสถานที่กลมกลืน เน้นประโยชน์ในการใช้เป็นสำคัญ สว่าง คือ ไปวัดป่าที่พระสงฆ์ฝรั่งท่านจำพรรษา เราจะพบธรรมะของพระพุทธเจ้า ธรรมะของพ่อแม่ครูอาจารย์ในหลากหลายรูปแบบ ทั้งในรูปแบบการเขียนเป็นหนังสือ หรือธรรมะตามต้นไม้ หรือแม้แต่เสียงที่ผ่านเสียงตามสายภายในวัด ก็ชวนให้ชาวพุทธได้มีความสว่าง คือ ปัญญาภายในเป็นสำคัญ สะอาด คือ เป็นศาสนสถานที่สะอาด ร่มรื่น มีการวางแผนผังการสร้างวัดที่ชัดเจน มีการแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาส เอาไว้ชัดเจน ทำให้เกิดศรัทธาแต่ผู้พบเห็นโดยทั่วไป และหลักคือ รูปแบบการเผยแผ่ท่านไม่เน้นการจัดกิจกรรม หรือบุญประเพณีอะไรที่ใหญ่โต หรือเปิดเครื่องเสียงเพื่อบอกบุญเหมือนกับวัดบ้านทั่ว ๆ ไป สอดคล้องกับ (Phramaha Pungueang Pamakha and Member, 2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “Meditation Centers: Developing a Model of Mediation Practice in Four places in the Northeastern Region” ผลการวิจัยพบว่า 1) สำนักปฏิบัติธรรมปฏิบัติกรรมฐานในภาคอีสานสร้างขึ้นตามความประสงค์ของพระสงฆ์สายวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อเป็นศูนย์ปฏิบัติธรรม และเป็นที่พักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานให้เป็นของส่วนร่วม 2) สำนักปฏิบัติธรรม มีอาคาร

สถานที่ บรรยายภาศร์มรีน เจียบสงบ มีพระวิปัสสนาจารย์ที่มีความรู้ และเทคนิคในการสอนปฏิบัติธรรม รูปแบบในการปฏิบัติกรรมฐาน คือ แบบยุบหนอพองหนอ แบบเคลื่อนไหน แบบภวนาพุทโธ และแบบ อาณาปานสติ สภาพโดยทั่วไปในฤดูร้อนสำนักปฏิบัติธรรมมีอาคารร้อนและแห้งแล้ง ฤดูหนาว อากาศหนาว เย็น ฤดูฝนมีมยุง และแมลงชุกชุม พระวิปัสสนาจารย์บางรูปมีประสบการณ์ในเทคนิคการสอนไม่หลากหลาย 3) รูปแบบการพัฒนาการปฏิบัติกรรมฐานของสำนักปฏิบัติธรรมในภาคอีสานควรปรับปรุงอาคารให้อากาศ ถ่ายเทสะดวก จัดโครงการอบรมแก่พระวิทยากร พระวิปัสสนา ผูกอบรมการปฏิบัติกรรมฐานเป็นรายบุคคล และควรปรับปรุงระยะเวลาจัดกิจกรรมให้มีความเหมาะสม (2) ด้านปฏิปทาส่วนตัวว่าเสื่อมใส พบว่า พระสงฆ์ฝรั่งสายป่า ท่านจะมีความเคร่งครัดในพระธรรมวินัย มีความสำรวมระวังทั้งทางกาย คือ ถือครอง ผ้าไตรจีวรที่เรียบร้อย เป็นเอกลักษณ์ตามปฏิปทาของพระสายปฏิบัติ และเมื่อวัดมีงาน มีญาติโยมมามาก ท่านก็จะไม่เดินไปทั่ววัด เหมือนพระบ้านทั่วไป แต่ท่านจะออกมารับญาติโยมเป็นเวลา ตามกำหนด ระยะเวลาที่มีปรากฏในป้ายแจ้งบอกเป็นสำคัญ และเมื่อหมดเวลาแล้ว ท่านก็จะเดินทางกลับไปพักเพื่อ เจริญจิต หรือทำข้อวัตรของท่านตามแต่ละภาระกิจที่กำหนด หรือแม้กระทั่งในด้านวาจา เท่าที่สังเกต เวลา ท่านสนทนากับญาติโยมท่านจะไม่พูดจาเรื่องไร้สาระ แต่จะมุ่งเน้นการสอนที่มีธรรมะเป็นหลัก และจะ ระมัดระวังการใช้คำพูด หรือที่เราเรียกว่า วจีสังวร หรือวจีสำรวมก็ว่าได้ สอดคล้องกับขรรยง เดชสะท้าน (2561) ที่ได้ระบุในผลวิจัยว่า 1) หลักการปฏิบัติโดยยึดหลักพระธรรมวินัย คือ ศีล สมาธิและปัญญา พร้อม ทั้งนำหลักอัฐองคฺ์ตรมาใช้ปฏิบัติ จึงทำให้มีความเป็นอยู่ทีเรียบร้อย อันเป็นแนวทางที่นำไปสู่การปล่อยวาง และไม่ยึดมั่นถือมั่นในเบญจขันธ์ 2) ผลการปฏิบัติธรรมทำให้ผู้ปฏิบัติมีความเคารพในพระธรรมวินัยและ กฎระเบียบของวัด เป็นผู้มีความอดทน มีสติ มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย สงบเสถียร อ่อนน้อมถ่อมตน และมีความเสียสละเพื่อประโยชน์สุขของสังคม 3) คุณค่าและประโยชน์ของการปฏิบัติธรรม โดยเป็น แนวทางในการศึกษาและการปฏิบัติตามกฎของธรรมชาติ อันเกิดจากความรู้แจ้งจากการลงมือทำจน สามารถดับทุกข์ได้

(4.3) ด้านการเทศนา ประกอบด้วย (1) การเทศน์เนื่องในโอกาสต่าง ๆ ทั้งภายในวัด และนอก วัด (2) เผยแผ่ในรูปแบบของการเขียนเป็นหนังสือก็มีหลายเล่ม เช่น หนังสือชื่อหนังสือศักดิ์สิทธิ์ของพระธรรม พัทธญาณมุนี วิ. (พระอาจารย์ชยสาโร) หรือพระอาจารย์ธอน ที่เรารู้จักท่านเป็นอย่างดี (3) รูปแบบการ เผยแผ่ผ่านระบบออนไลน์ เช่น ผ่านเว็บไซต์ของวัด ผ่าน YouTube ผ่าน TikTok รูปแบบการเผยแผ่ใน ลักษณะนี้ ส่วนมากจะเป็นลูกศิษย์ท่านที่มีจิตศรัทธา และจิตมีจิตอาสา ร่วมกันพัฒนาและจัดทำขึ้น เท่าที่ สังเกต คือ มีทั้งภาคภาษาไทย และภาคภาษาอังกฤษ (4) การสอนธรรมผ่านกิจกรรมต้นไม้เทศน์ได้ คือ นำ หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สั้นๆ ทั้งภาคภาษาไทยและภาคภาษาอังกฤษ และคำสอนของพระ โพธิญาณเถร (หลวงพ่อกุศล สุภทฺโท) หรือนักปราชญ์ทั้งหลาย จากทั่วโลกมาเขียนแล้วติดเอาไว้ตามต้นไม้ ทั่ว บริเวณวัด เช่น วัดหนองป่าพง วัดป่านานาชาติ ซึ่งต่อให้เราได้มีโอกาสพบท่าน หรือไม่มีโอกาสพบท่าน เรา ก็สามารถศึกษาธรรมะผ่านกิจกรรมต้นไม้เทศน์ได้เหล่านี้ ซึ่งช่วยให้เราได้ซึมซับไปในตัวทั้งนี้อาจเป็น เพราะว่ามีพื้นฐานทางครอบครัวที่ดี มีการศึกษาศาสตร์สมัยใหม่ดี ส่งผลให้มีความสนใจในการแสวงหา

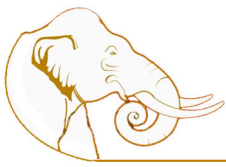
คำตอบของชีวิต จึงมุ่งแสวงหาสัจธรรมซึ่งสอดคล้องกับกฎวัน สุวรรณธาตุ (2556:) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แรงจูงใจในการอุปสมบทในพระพุทธศาสนาของชาวต่างประเทศ” มุ่งศึกษาแรงจูงใจในการอุปสมบทในพระพุทธศาสนาของชาวต่างชาติในประเทศไทยแบบรวม ๆ ทั้งชาวตะวันออกและชาวตะวันตก โดยการศึกษาจากประชากรตัวอย่าง 11 รูป เป็นชาวตะวันออก 3 รูป และชาวตะวันตก 8 รูป ผลการวิจัยพบว่า มีแรงจูงใจในการบวชอยู่ 2 ประเภท คือ (1) การเห็นสภาพที่เป็นจริงของชีวิตว่าเป็นทุกข์ (2) ความศรัทธาเลื่อมใสในพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาตั้งอยู่บนพื้นฐานคือเหตุผล และภายในวัดมีการจัดระบบการบริหารจัดการที่มีเอกลักษณ์ โดยยึดพระธรรมวินัยเป็นแกนกลางในการบริหารวัด ทั้งวัดภายในประเทศไทย และต่างประเทศ ซึ่งยังสอดคล้องกับ พระครูภาวนาวิริยานุโยค (พระครูภาวนาวิริยานุโยค และคณะ, 2562) ที่ได้ระบุว่า วัดและชุมชนโดยรอบใกล้เคียง มีความต้องการพัฒนาศักยภาพของวัดให้กลายเป็นศูนย์ของการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ทั้งนี้ ชุมชนยังมีส่วนสนับสนุนให้เกิดสปีปายะในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานด้วย ได้แก่ การเอื้อเฟื้อต่ออาหาร การพัฒนาสถานที่ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน การมีส่วนร่วมในการจัดอบรมและจัดหลักสูตรการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานที่เอื้อต่อชุมชนและโยคีผู้มีมาปฏิบัติ ดังนั้น วิถีศรัทธาและแบบแผนการปฏิบัติสู่สากลของพระสงฆ์ฝรั่ง พระสงฆ์สายป่านั้น เป็นต้นแบบของการตระหนักในพระธรรมวินัย อันเป็นหัวใจหลักของพระพุทธศาสนา

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ผู้วิจัยของนำเสนอเป็นโมเดลในการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ด้วยหลัก “Ajahn Char-Model” ดัง

แผนภาพ “Ajahn Char-Model” ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สรุป

วิถีปฏิบัติของพระสงฆ์ป่าสายกรรมฐานในพระพุทธศาสนา พบว่า เป็นวิถีของพระสงฆ์ผู้มุ่งสมาทานวิปัสสนา เน้นการปฏิบัติธรรมบำเพ็ญพรตอยู่ในป่า แต่ปัจจุบันป่าไม่มีมากเหมือนอดีต จึงเพียงแต่อยู่ตามวัดที่สร้างไว้นอกเขตชุมชน หรือเรียกพระสงฆ์ฝ่ายวิปัสสนาธุระ รูปแบบและพัฒนากิจการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ฝรั่งสายป่าในประเทศไทย พบว่า หมายถึง พระสงฆ์นานาชาติที่อุปสมบทในฝ่ายอรัญญวาสี ภายในประเทศไทย เป็นพระผู้ที่อยู่ป่าเป็นวัตร เน้นการปฏิบัติกรรมฐาน สมาทานอุทกวัตร มุ่งกระทำให้แจ้งพระนิพพานเป็นสำคัญ พระสงฆ์ฝรั่งสายป่าในประเทศไทยมีรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีคุณลักษณะที่โดดเด่น คือ รูปแบบการเผยแผ่ที่ยึดแนวการปฏิบัติของวัดหลวงป่าพง จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีพระโพธิญาณเถระ (หลวงฟ้อชา สุภทฺโท) เป็นต้นแบบการปฏิบัติ ประกอบด้วย (1) หลักไตรสิกขา (2) อุทกวัตร และ (3) วัตร 14 รูปแบบการถ่ายทอดแนวทางวิธีศรัทธาสู่สาธุชนของพระสงฆ์ฝรั่งสายวัดป่าในประเทศไทย พบว่า ยึดมั่นในพระรัตนตรัย เน้นหลักวัตรและถืออุทกวัตรเป็นสำคัญ และมีกระบวนการคัดเลือกผู้บวชที่เคร่งครัด ปฏิบัติตามพ่อแม่ครูอาจารย์อย่างเคร่งครัด สร้างวัดสาขาต้องได้รับการเห็นชอบที่ประชุมสงฆ์เป็นสำคัญ และไม่ละทิ้งข้อวัตรที่ปฏิบัติมา มีการเคารพในพระธรรมวินัย และปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง ส่วนแบบแผนการปฏิบัติสู่สาธุชนของพระสงฆ์ฝรั่งสายวัดป่าในประเทศไทย พบว่า ประกอบด้วยด้ายกายภาพที่เน้น สงบ สว่าง สะอาด เกื้อกูลแก่การปฏิบัติธรรม มีการเผยแผ่ผ่านเทศนา การเขียนหนังสือ การเผยแผ่ผ่านเทศนา การเขียนหนังสือ การเผยแผ่ผ่านสื่อออนไลน์ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เน้นการสื่อสารธรรมะที่เป็นสากล มีเมตตากรุณา เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

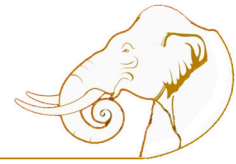
1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผู้วิจัยเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อยุทธศาสตร์การพัฒนา ดังนี้

1) ปัจจัยสำคัญที่ทำให้พระสงฆ์ฝรั่ง พระสงฆ์สายป่า: วิธีศรัทธาและแบบแผนการปฏิบัติสู่สาธุชนอื่น ๆ ประสบความสำเร็จ คือ ความร่วมมือระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้เกี่ยวข้องโดยตรง คือ สถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มหาวิทยาลัยสงฆ์ ต้องวิเคราะห์ความต้องการของสถานศึกษา และความต้องการของสังคม

2) คณะสงฆ์ ซึ่งเป็นองค์กรหลักด้านศาสนบุคคลของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ ต้องออกระเบียบหรือคู่มือวิธีศรัทธาและแบบแผนการปฏิบัติสู่สาธุชน โดยมีองค์กรผู้สนองงานคณะสงฆ์โดยตรงในส่วนหน่วยงานราชการ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) คณะสงฆ์ และสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด ควรประเมินผลการปฏิบัติงานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ซึ่งตั้งอยู่ในชุมชน ว่ามีผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน และเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาปัญญาของคนในชุมชนมากน้อยเพียงใด

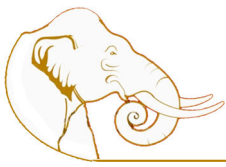
2) สำนักปฏิบัติธรรมที่ตั้งอยู่ในแต่ละชุมชน ต้องสร้างกระบวนการพัฒนาปัญญาอย่างเป็นเชิงรูปธรรมที่จับต้องได้ และสามารถบูรณาการการปฏิบัติงานกับหน่วยงานอื่น ภายใต้กรอบการพัฒนาที่ยึดพลัง “บวร” คือ บ้าน วัด หน่วยงานราชการ

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษากลุ่มพุทธศาสนิกชนชาวต่างชาติที่ปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัดในพระพุทธศาสนา
- 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการสร้างศรัทธา และวิถีปฏิบัติของพระสงฆ์ฝ่ายอรัญญวาสีของสำนักต่างๆ ในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจออนไลน์. (29 กรกฎาคม 2562). “พระสงฆ์ต่างชาติ เข้ารับพระราชทานพัดยศ เลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะสูงขึ้น. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2562, จาก<<https://www.bangkokbiznews.com/politics/842130>>
- นงวัน สุวรรณธาดา. (2556). “แรงจูงใจในการอุปสมบทในพระพุทธศาสนาของชาวต่างประเทศ”. สารนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บรรจง โสตาดี และคณะ. (2555). “การศึกษารูปแบบและคุณค่าของเหตุผลในการสอนธรรมของพระสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีอิทธิพลต่อศรัทธาของประชาชน”. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2556). “การบริหารจัดการองค์กรรมเพื่อธำรงรูปแบบการสอนธรรมของพระสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย”, รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูโสภณชยาภินันท์ และคณะ. (2563). “รูปแบบการขยายสาขาของวัดหนองป่าพง”. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 8(3): 1054.
- พระครูภาวนาวิริยานุโยค และคณะ. (2562). “การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการวิปัสสนากัมมัฏฐาน”. วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์. 3(1): 59.
- พระทินวัฒน์ สุขสง, (2558). “แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาปรีชา ทิวัฑฒานนท์ และคณะ. (2565). “การศึกษาเปรียบเทียบตติยปริวาสกับการรับเข้าอุปสมบทในวัดป่านานาชาติจังหวัดอุบลราชธานี”. วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 29(3): 64-65.
- พระมหาสมาน ชาตวิริโย. (2563) “การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศสหรัฐอเมริกา”. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ. 7(7): 112.

- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ. (2558). “รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ของสังคมตามแนวพุทธศาสตร์”. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*. ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. 8(1): 960.
- พระอนิลมาน ธมฺมสากิโย. (2548). “พระฝรั่งในประเทศไทย”. *รายงานการวิจัย*. ศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยรรยง เดชสะท้าน. (2561). “ศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักการปฏิบัติธรรมตามแนวทางของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) วัดหนองป่าพง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี”. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*. 9(2): 106-107.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (1 ตุลาคม 2565). “ทะเบียนสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ตามมติมหาเถรสมาคม ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2565” สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2565, จาก <<https://www.onab.go.th/th/content/category/detail/id/20/iid/32919>>.
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.). (1 ตุลาคม 2565). “จำนวนพระภิกษุ สามเณร แม่ชีต่างประเทศ ที่ขออนุญาตพำนักอยู่ในราชอาณาจักร (กทม)”. สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2565, จัดเก็บถาวรที่ <https://data.go.th/dataset/item_6c7256fd-adf4-4935-b4ab-b141b8dc39ce>
- Bapat, P. V.. (1997). *2500 Years of Buddhism*. New Delhi: Publications Division, Ministry of Information and Broadcasting Government of India.
- Phramaha Pungrueang Pamakha and Member. (2559). “Meditation Centers: Developing a Model of Mediation Practice in Four places in the Northeastern Region”. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*. 6(2): 16.